

POSTANOWIENIE

Dnia 18 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania A. B. i P. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Warszawie

o wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 18 września 2024 r.,

skarg kasacyjnych odwołujących się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 15 września 2022 r., sygn. akt III AUa 1556/19,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od A. B. i P. B. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Warszawie kwoty po 1800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) od każdego z nich wraz z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ kpc tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Wyrokiem z dnia 27 lutego 2019 r., VII U 452/18, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie oddalił odwołanie A. B. i P. B. od decyzji z dnia 31 stycznia 2018 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Warszawie (pkt I.) oraz zasądził od odwołujących się solidarnie na rzecz organu rentowego kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2.).

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 15 września 2022 r., III AUa 1556/19 i 111 AUz 1107/19 w pkt I. sprostował niedokładność w oznaczeniu przedmiotu sprawy w komparycji zaskarżonego wyroku w ten sposób, że w miejsce: „o wysokość należności z tytułu składek”, wpisał: „o wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne”; w pkt II. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 2. w ten sposób, że zasądził od odwołujących się na rzecz organu rentowego kwoty po 2700 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego; w pkt III. oddalił apelację odwołujących się; w pkt IV. oddalił zażalenie organu rentowego w pozostałej części; w pkt V. zasądził od odwołujących się na rzecz organu rentowego kwoty po 1800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym w instancji odwoławczej; w pkt VI. nie obciążył odwołujących się kosztami zastępstwa prawnego organu rentowego w postępowaniu zażaleniowym.

W skargach kasacyjnych o tożsamej treści A. B. i P. B. zarzucili naruszenie: a) art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.); b) art. 367 § 3 k.p.c. w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, a w konsekwencji doprowadzenie do nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnili nieważnością postępowania, z uwagi na zredukowania składu orzekającego w toku postępowania w drugiej instancji do jednego sędziego zawodowego. W ocenie skarżących stosownie do dyspozycji art. 367 § 3 k.p.c. w sprawie orzekać powinno trzech sędziów zawodowych, a odstąpienie od przywołanej zasady procesowej, prowadzi do nieważności postępowania, co potwierdził Sąd Najwyższy w swej uchwale z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22.

Mając na uwadze powyższe skarżący wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji; przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. z uwagi na nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji; zasądzenie od organu na rzecz odwołujących się kosztów postępowania

kasacyjnego oraz o orzeczenie na rzecz adw. P. S. - pełnomocnika odwołujących się kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu na podstawie Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Pełnomocnik skarżących złożył oświadczenie, że koszty te nie zostały pokryte w części ani w całości.

W odpowiedziach na skargi kasacyjne organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania - oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie od odwołujących się na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, a skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Strona wnosząca skargę kasacyjną, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. określającym wymogi formalne tego środka prawnego, powinna sformułować w niej wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz ze stosownym uzasadnieniem. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien zaś wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności

wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty prawne świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Przywołanie w art. 398⁹ k.p.c. przyczyny przyjęcia skargi w postaci nieważności postępowania wynika z konieczności możliwie każdorazowego eliminowania uchybień procesowych o najdonioślejszym charakterze. Stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. nieważność postępowania Sąd Najwyższy bierze pod uwagę z urzędu, czyli niezależnie od tego, czy skarżący sformułował stosowny zarzut naruszenia przepisu postępowania, oraz tego, czy wykazał on możliwość wpływu tego uchybienia na wynik sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2002 r., III CZP 72/02). Przyczyna kasacyjna, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., dotyczy wyłącznie postępowania przed sądem drugiej instancji, natomiast możliwość zbadania ważności postępowania pierwszoinstancyjnego zostaje otwarta dopiero w razie postawienia odpowiedniego zarzutu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 września 2012 r., V CSK 384/11).

Wbrew odmiennemu twierdzeniu skarżących w sprawie brak jest podstaw do przyjęcia, że w rozpoznawanej sprawie doszło do nieważności postępowania.

W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (OSNP 2023 nr 10, poz. 104), na którą zresztą powołuje się pozwany Sąd Najwyższy rozstrzygnął kwestię wpływu orzekania przez sąd drugiej instancji w składzie jednoosobowym na podstawie art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej na nieważność postępowania z art. 379 pkt 4 k.p.c.

Według wspomnianej uchwały, której nadano moc zasady prawnej, rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego, ukształtowanym na podstawie art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej, ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Istotne jest jednak, że przyjęta przez Sąd Najwyższy w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia i wiąże się z oceną skutków orzeczeń wydanych od dnia 26 kwietnia 2023 r. włącznie w składach jednoosobowych, gdy w

świetle Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 45 Konstytucji RP właściwy był skład kolegialny. Uznanie wszystkich orzeczeń wydanych do dnia 26 kwietnia 2023 r. w składzie, o którym mowa w art. 15zys¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej, za dotknięte nieważnością z uwagi na naruszenie prawa strony do sądu wskutek wydania orzeczenia przez sąd orzekający w składzie jednoosobowym, zostało ocenione przez Sąd Najwyższy za niepożądane ze społecznego punktu widzenia. Zmuszałoby bowiem wielu obywateli do ponoszenia kosztów i trudów ponownego rozpoznawania spraw lub powtarzania postępowań już zakończonych niezależnie od tego, czy z perspektywy prawa materialnego rozstrzygnięcie było rzeczywiście wadliwe. Ponadto możliwość wzruszania orzeczeń tylko z powodu dotychczasowego respektowania regulacji art. 15zys¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej - bez uwzględnienia kontekstu konstytucyjnego - nadszarpnęłaby również wizerunek sądów. Z tych względów, w pełni akceptując argumentację zawartą chociażby w uchwale pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2014 r., BSA I-4110-4/13 (OSNC 2014 nr 5, poz. 49), Sąd Najwyższy uznał, że ochrona dobra i interesów obywateli, jako najwyższa wartość konstytucyjna (art. 1 Konstytucji RP), a także powaga władzy sądowniczej i jej znaczenie w działalności państwa, nakazuje znieść wsteczne skutki wykładni, która legła u podłoża tej uchwały. Wobec tego jej rozstrzygnięcie nie obejmuje niniejszej sprawy, skoro zaskarżony skargą kasacyjną wyrok zapadł przed dniem 25 kwietnia 2023 r.

W konsekwencji nie można przyjąć, aby zaskarżone orzeczenie zapadło w warunkach nieważności postępowania.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

Sąd Najwyższy nie orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego albowiem takiego wniosku nie zawarł pełnomocnik pozwanego w odpowiedziach na skargę kasacyjną co do etapu przesądu.

W postanowieniu z 12 lipca 2023 r., I USK 160/22 (LEX nr 3580378) Sąd Najwyższy wyjaśnił że zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego jest możliwe tylko w sytuacji zawarcia w odpowiedzi na skargę kasacyjną stanowiska co do tzw. "przedsądu" (art. 398⁹ k.p.c.) wraz z wnioskiem o zasądzenie w tym zakresie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym. Podobnie Sąd Najwyższy uznał, że nie ma podstaw do zasądzenia kosztów postępowania

kasacyjnego, gdy strona wniosła co prawa o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, ale konstrukcja wniosku o zasądzenie kosztów wskazywała, że dotyczył on jedynie sytuacji, w której Sąd Najwyższy oddaliłby skargę kasacyjną (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z: 22 lipca 2015 r., I UK 355/14, LEX nr 3529538; 12 stycznia 2024 r., I CSK 5933/22, LEX nr 3658140).

[SOP]

[a!]